

***Eisersstatement Onnie Emerenciana en Angelo Vrolijk namens de eisergroep
van 8 individuele eisers in de Klimaatzaak Bonaire hoorzitting 7 oktober
Rechtbank Den Haag***

Onnie:

Nos ta Boneiriano. (**‘Wij zijn Bonairianen’**) Wij zijn kinderen van het land, van de zee, van de mondi en van de kunuku. Onze identiteit is verweven met de natuur: het koraal dat onze kust beschermt, de vissen die onze families voeden, de bomen die onze grond vasthouden, de wind die ons verkoelt. Maar dat thuis – onze natuur – wordt ons stukje bij beetje afgenomen.

Onze namen zijn Onnie Emerenciana en Angelo Vrolijk. Wij staan hier namens de mensen van Bonaire.

Klimaatverandering is voor ons geen dreiging van de toekomst, in de verte. Zij is hier al lang. Zij ademt in onze nek, brandt op onze huid, en dringt binnen in onze huizen.

Het klimaat op Bonaire is in een generatie veranderd, wij voelen het en wij zien het. Het is altijd warm geweest op Bonaire. Maar waar wij vroeger overdag buiten werkten, speelden, wandelden of gingen vissen, is de hitte nu midden op de dag vaak ondraaglijk. Ouders vertellen dat hun kinderen niet meer naar school kunnen lopen zoals zij vroeger deden. Geen mango's meer van de boom kunnen plukken, nu die niet meer groeien. Buitenspelen is vervangen door binnen blijven achter gesloten deuren, airco's loeiend – voor wie het kan betalen. Met de stijgende hitte, stijgen de kosten voor elektriciteit ook steeds harder. Wie dat niet kan, zoals veel ouderen of mensen met lage inkomens, zit gevangen in een oven van beton en golfplaat. Waar het onmogelijk is om te slapen, om te werken.

De hitte tast onze lichamen aan: benauwdheid, hoofdpijn, hoge bloeddruk, huidkanker. Mensen vallen flauw, raken uitgeput, verliezen concentratie en zelfs hun humeur.

Onze kusten, ooit plekken van rust, voedsel, cultuur en samenkomen, worden opgeslokt. Wij lezen in het onderzoek van de Vrije Universiteit van Amsterdam at het zuiden van ons eiland tegen het einde van de eeuw permanent kan onderstromen. Hoe kan ik dit aan mijn kinderen uitleggen? Bonaire laat een pijnlijke geschiedenis zien waar Nederland een grote verantwoordelijkheid voor draagt. Velen van ons stammen af van tot slaaf gemaakte en inheemse mensen. De historische slavenhutjes aan de zuidkust – tastbare getuigen van ons gedeelde slavernijverleden – dreigen daarmee voorgoed te verdwijnen onder de golven. Als zij verdwijnen, verliezen wij niet alleen stenen, maar ook een deel van onze ziel en onze geschiedenis.

De zee warmt op en vernietigt koraal en mangroven – de natuurlijke bescherming van ons eiland. Vissen verdwijnen, vissers verliezen hun bestaan.

Door klimaatverandering blijft het veel te lang, veel te droog. Zaden ontkiemen niet, land verbouwen kost zoveel meer tijd, zoveel meer geld dan vroeger. Bomen produceren geen blaadjes, Planten sterven, geiten hebben niets meer te grazen en landbouwgrond verandert in stofvlaktes. Onze normaal zo veerkrachtige, en geliefde leguaan, de Boomkip, kan in het stof geen blad meer vinden om zich mee te voeden. Ons unieke kleine ecosysteem raakt verstoord, de flora en fauna waar wij deel van uitmaken, bezwijkt onder extreme droogte en hitte.

En als het dan eindelijk regent, dan komt het met bakken uit de lucht. Straten worden rivieren, huizen lopen onder, auto's blijven steken, scholen sluiten. Toegang tot gezondheidszorg wordt zo een luxe in plaats van een basisrecht, vooral voor onze kwetsbare en zieke mensen. Anders dan in de rest van Nederland wordt er op Bonaire niet geïnvesteerd in degelijke afwatering waarmee de grootste impact ons bespaard zou blijven.

Onze feesten, onze gerechten, onze verhalen – ze zijn geworteld in wat het land en de zee ons geven. Minder vis betekent niet alleen minder inkomsten, maar ook verlies van tradities. Voor Dia di Rincon, ons oogstfeest, simadan, is er vaak geen oogst. Is er geen mais om de traditionele hutjes voor bedekking mee te maken. Met het verlies van de natuur verliezen wij ons thuis, ons erfgoed, ons recht om Bonairiaan te zijn. De lagune en strand van ons geliefde Lac Cai, daar waar veel lokale families een hutje of bootje hebben, verdwijnt onder onze ogen. Na iedere overstroming wordt ons weer een stukje afgenomen.

Wij maken ons over deze ontwikkelingen grote zorgen. Maar niet alleen voor onszelf. Want als wij lezen dat de temperatuur alleen maar verder gaat stijgen, denken wij: Hoe moet dat straks met onze kinderen en kleinkinderen. Hebben zij straks nog wel een thuis, of zullen zij worden gedwongen om ergens anders te wonen? Is Bonaire dan onleefbaar geworden omdat onze regeringsleiders hebben weggekeken?

Het leven op Bonaire wordt steeds moeilijker, en steeds duurder. We bezwijken onder de gevolgen van CO2 uitstoot waar wij nauwelijks aan bijdragen. Ons eiland staat op het spel. Wij moeten nú handelen om onze leefbaarheid, cultuur en toekomst veilig te stellen.

Angelo:

Bonaire is sinds 10 oktober 2010 een gemeente van Nederland. Maar Bonairianen hebben daarvan sindsdien weinig gemerkt. Er is – nog steeds - grote sociale ongelijkheid op Bonaire. Dat komt onder meer door het verleden. Inkomens en uitkeringen zijn lager dan in Europees Nederland, terwijl de kosten van levensonderhoud hoger zijn. Wij hebben daardoor minder mogelijkheden om onszelf tegen klimaatverandering te beschermen.

De rol van Nederland in de geschiedenis van Bonaire is pijnlijk. Maar Nederland heeft nu een kans om het wél goed te doen. Nederland is één van de meest ervaren landen in watermanagement. Nederland zelf wordt beschermd door dijken en Deltawerken. Waarom wordt diezelfde expertise niet ingezet voor de Caribische delen van ons land? Waarom moeten op Bonaire ziekenhuizen en scholen overstromen als er weer een grote storm is geweest, maar is dat in Europees Nederland onacceptabel? Waarom heeft Nederland al tientallen jaren uitgebreide plannen om Europees Nederland te beschermen tegen overstromingen, maar bestaat voor Bonaire nog altijd geen enkel plan? Dat moet veranderen.

Wij eisen geen liefdadigheid. Wij eisen rechtvaardigheid. Wij hebben dezelfde rechten als Europees-Nederlandse burgers, zoals vastgelegd in artikel 1 van onze Grondwet. Maar ondanks al onze pogingen worden wij niet gehoord. Nederland blijft doorgaan met uitstoten en doet te weinig om ons tegen de gevolgen daarvan te beschermen.

De Nederlandse Staat heeft de middelen én de wettelijke en morele plicht om al haar burgers te beschermen – óók op Bonaire. Dat betekent in Europees Nederland

een ambitieuzer klimaatbeleid en voor Bonaire een concreet beleid en investeringen die ons beschermen tegen hitte, zeespiegelstijging en verwoestende regenval.

Wij zijn één bevolking en onze oproep aan de regering en vandaag aan uw rechtbank is dan ook: laat ons niet in de steek! Laat de Nederlandse Staat zijn verantwoordelijkheid nemen zodat wij, onze kinderen en toekomstige generaties kunnen blijven leven op ons eiland. Laat Nederland een voorbeeld zijn voor andere landen. Zodat we samen de aarde leefbaar houden voor iedereen.

Nos ta Boneiriano. Nos no ta pidi karidat. Nos ta eksigí hustisia. ("**Wij zijn Bonaireanen. Wij vragen geen liefdadigheid. Wij eisen gerechtigheid.**")